

Kuntien harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen hakeminen

Khall 09.09.2024 § 228
363/02.05.01.01/2024

Valmistelija

Valmistelu ja lisätiedot: Talousjohtaja Lauri Ämmälä puh. 044 422 4059

Kunnan valtionosuutta voidaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 27 §:n mukaan korottaa hakemuksesta harkinnanvaraisesti valtion talousarvion rajoissa, jos kunta ensisijaisesti poikkeuksellisten tai tilapäisten kunnallistaloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn taloudellisen tuen tarpeessa. Sen arvioinnissa otetaan huomioon myös paikalliset erityisolosuhteet.

Valtionosuuden korotuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Toimenpiteet aikatauluineen ja euromääräisine vaikutuksineen on esitettävä hakemuksessa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 27 §:n 2 momentin mukaan valtionapuviranomainen voi asettaa korotuksen myöntämiselle ja käytölle myös muita kunnan talouteen liittyviä ehtoja. Valtionosuuden korotus voidaan seuraavina vuosina jättää myöntämättä tai se voidaan myöntää alennettuna, jos esitetyt toimenpiteet tai asetettuja ehtoja ei ole noudatettu. Mainitun lainkohdan perusteella ministeriö asettaa valtionosuuden korotuksen käytölle seuraavat ehdot hyväksytyyn talouden tasapainotussuunnitelman lisäksi:

1. Korotus ei saa aiheuttaa vastaavan suuruista kunnan omassa päätäntävällässä olevien menojen lisäystä. Tämä koskee sekä käyttötalous- että investointimenoja. Korotus on tarkoitettu tukemaan kunnan omia talouden tervehdyttämistoimenpiteitä, joihin kunnan on syytä varautua avustuksesta riippumatta.
2. Korotus on tarkoitettu varautumiseen niihin talouden tervehdyttämistarpeisiin, jotka ovat syntyneet kunnan talouden aikaisemman kehityksen johdosta. Tällaisia tarpeita ovat muun muassa varautuminen lainanhoitokustannuksiin, alijäämien kattamiseen ja tiedossa oleviin tuloperusteiden jo tapahtuneisiin muutoksiin.
3. Kunta toteuttaa kuntalain 118 §:n mukaisen arviointiryhmän ehdotuksen mukaiset toimenpiteet palveluiden edellytyksen turvaamiseksi. Edellä mainittu ehto koskee niitä kuntia, joihin on asetettu mainitun lain 118 §:n mukainen arviointiryhmä.

Harkinnanvaraisen valtionosuuden korotukseen on käytettävissä enintään 10 000 000 euroa. Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 45 §:n 2 momentin mukaan korotusta on haettava valtiovarainministeriön päättämään ajankohtaan mennessä. Hakemukset tulee toimittaa 24.9.2024 klo 16.15 mennessä

Mikäli hakuajan päättymisen jälkeen ilmenee oleellisia muutoksia kunnan talouteen tai muihin hakemuksessa esitettyihin tietoihin liittyen, hakemusta voidaan tarvittaessa täydentää niiltä osin 22.10.2024 saakka.

Täydennykset tulee toimittaa samaan osoitteeseen kuin varsinainen hakemus.

Hakemuksessa tulee yksilöidä kaikki perusteet ja erityisolosuhteet, joita kunta pitää syynä kuluvan vuoden talouden poikkeuksellisiin ja tilapäisiin vaikeuksiin. Perusteluissa on syytä painottaa sellaisia tietoja, joita ei saada yleisistä tilastoista tai Valtiokonttorille raportoiduista taloustiedoista. Mikäli kunta on hakenut korotusta myös edellisenä vuonna, perusteluissa tulee ilmetä syyt korotuksen hakemiselle peräkkäisinä vuosina.

Hakemuksessa tulee arvioida erityisesti vuoden 2024 tilannetta. Perusteluissa tulee esittää myös ne toimenpiteet, joita kunta on tehnyt tai on tekemässä poikkeuksellisten tai tilapäisten talousvaikeuksien korjaamiseksi.

Kuntien harkinnanvaraisesta valtionosuuksien korotuksesta päättää valtiovarainministeriön esityksestä valtioneuvosto. Kuntien valtionosuuslain 46 §:n 6 momentin mukaan korotuksen maksamisen ajankohdasta päättää valtiovarainministeriö. Myönnetyt korotukset maksetaan kuitenkin vuoden 2024 loppuun mennessä.

Valtuusto hyväksyi Euran kunnan talousarvion vuodelle 2024 kokouksessaan 13.11.2023. Talousarvio on noin 1,6 miljoonaa euroa alijäämäinen. Samassa kokouksessa valtuusto myös nosti veroprosentin 8,4 prosentista 9,0 prosenttiin. Veronkorotuksenkaan myötä tulot eivät riitä menoihin. Talousarvion taloussuunnitelmaosiossa kuvattiin vuosien 2025-2028 ennustetta. Vuotuinen alijäämä on vuonna 2025 yli miljoona euroa ja vuonna 2028 jo yli 4 miljoonaa euroon, jos nykyinen palvelutuotanto ja verotustaso säilyvät ennallaan. Osana tätä ennustetta talousarviossa linjattiin talousohjelman käynnistämisestä vuonna 2024. Kuntalain mukaan kunnan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien.

Keskeisimpinä ajureina heikolle talustilanteelle ja ennusteille ovat julkisen talouden tila yleisesti (sota Euroopassa, inflaatio, korot ym.), hyvinvointialueuudistus (valtionosuuksien leikkautuminen) ja väestörakenteen kehitys (väkiluvun lasku ja erityisesti lasten määrän voimakas lasku, eli valtionosuuksien merkittävä leikkaantuminen).

Kunnanhallitus päätti kokouksessaan 18.12.2023 nimetä vakauttamistyöryhmän valmistelemaan kunnan talouden ja toiminnan vakauttamisohjelmaa siten, että ohjelma on valtuuston käsiteltävänä viimeistään 30.9.2024. Työryhmä on kokoontunut alkuvuoden aikana yhteensä 12 kertaa.

Työryhmän järjestäytymisen jälkeen heti tammikuun alussa työryhmälle luotiin viranhaltijoiden toimesta katsaus kunnan taloudellisesta tilanteesta. Talouden yleisen tilannekuvauksen jälkeen käsiteltiin palvelualuekohtaisesti toimintaa, henkilöstörakennetta ja kustannuksia. Lisäksi työryhmä käsitteli kiinteistöjen luopumissuunnitelmaa ja tiiviisti tytäryritysten merkitystä Euran kuntakonsernissa.

Huhtikuussa johtavat viranhaltijat kokosivat vakauttamistyöryhmälle erilaisia vakauttamistoimia, joiden pohjalta asioita voitaisiin viedä jatkovalmisteluun. Näiden pohjalta laadittiin vakauttamistyöryhmän loppuraporttiluonnos. Työryhmä päätti huhtikuun kokouksessa, että jokaiselle valtuustoryhmälle järjestetään lyhyt tilaisuus toukokuun aikana, jossa vakauttamistyöryhmän loppuraporttiluonnosta esitellään. Valtuustoryhmien tilaisuuksien jälkeen vakauttamistyöryhmä teki esityksen kunnanhallitukselle.

Kunnanhallitus päätti 17.6.2024 hyväksyä vakauttamistyöryhmän loppuraportin ja esitti sitä edelleen valtuuston hyväksyttäväksi. Loppuraportti ohjaa sitovana talousarvion 2025 valmistelua.

Kunnan harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen hakemisessa pyydetään kuvaamaan yksilöidyt talousvaikeudet, joihin haetaan harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta sekä perustelut, jotka osoittavat em. vaikeudet poikkeuksellisiksi tai tilapäisiksi. Lisäksi yksilöitynä talousvaikutusten ajankohta ja euromääräinen vaikutus kunnan talouteen.

Valtionosuuden korotuksen myöntämisen ehtona on, että kunta on hyväksynyt suunnitelman taloutensa tasapainottamiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Toimenpiteet aikatauluineen ja euromääräisine vaikutuksineen on esitettävä hakemuksessa. Euran kunta sai viimeksi vuonna 2019 harkinnanvarais valtionosuuden korotusta 900 000 euroa. Tuolloin taustalla oli talouden ja palveluiden vakauttamishjelman laadinta.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Kari Kankaanranta

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää, että Euran kunta hakee harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta, mikäli valtuusto hyväksyy vuoden 2024 aikana laaditun vakauttamistyöryhmän loppuraportin.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.